

Oulun kaupungin lausunto/ HE 21/2024 vp / Lausuntopyyntö

Kotoutumisen laskennallisin korvauksajan lyhentäminen

Kotoutumisajan lyhentäminen tarkoittaa sitä, että peruspalveluissa täytyy olla enemmän valmiuksia maahan muuttaneiden kuntalaisten tarpeisiin. Korvauksajan lyhentäminen vähentää kunnan käytettävissä olevaa rahaa kotoutumisen tukemiseen myös poikkihallinnollisesti. Laskennallisen korvauksen ei tulisi olla sidoksissa kotoutumisaikaan. Kunta panostaa kotouttamistyöhön laajemmin ja tukee asiakkaita heidän yksilöllisten tarpeiden mukaan eikä tarjottavat palvelut ole sidoksissa kotoutumisaikaan, esimerkkinä ohjaus- ja neuvontapalvelut ja kunnan peruspalveluita kuten varhaiskasvatus ja perusopetus. Kuntalaiseksi tulon jälkeen, asiakkaan ohjaus ja neuvonnan tarve on huomattavan suuri pidemmän aikaa kuin kaksi vuotta. Asiakkaan kotoutumisen prosessi koostuu eri vaiheista ja kotoutumisen tuki on tarpeen vielä kahden ensimmäisen vuoden jälkeenkin.

Hyvinvointialueet kärsivät resurssien niukkuudesta jo nyt, ja se on näyttäytynyt Pohjois-Pohjanmaan alueella siten, etteivät kotoutuja-asiakkaat aina saa sosiaalipalveluissa ohjausta ja neuvontaa. Korvausten pienentäminen haastaa vielä lisää. Maahanmuuttajataustaiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa ja tästä syystä usein monialaisen tuen tarpeessa. Korvauksajan lyhentäminen tulee vaikuttamaan palvelujen laajuuteen ja lopussa palvelun laatuun. Tutkimuksissa on todettu, että motivaatio oppia kieltä ja omaksua uusia tietoja on korkeammillaan maahantulon alkuvaiheessa ja tämän takia kotoutumisen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset tulevat vaikuttamaan maahantulijoiden työllistymiseen ja kotoutumiseen.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta

Maksun periminen on haasteellista käytännössä. Huolena on myös asiakkaiden rajallinen kielen ymmärrys sekä maksukyky. Käytännön vaikutusten arviointi sekä asiakkaiden asemaan että palvelun tuottamiseen täytyy tehdä ennen maksun käyttöönottoa. Maksun käyttöönotto vähentää resursseja käytännön ohjaustyöstä.

Tulkkitsemispalvelujen käyttö on tärkeää sekä työntekijän että asiakkaan oikeusturvan kannalta. Tarkoitus on, että molemmat ymmärtävät toisiaan.

Maksua ei tulisi ottaa käyttöön ainakaan ensimmäisen kotoutumisvuoden aikana, koska lähtökohtaisesti kotoutumisaika on tarkoitettu asiakkaan sisäänpääsyyn suomalaiseen yhteiskuntaan. Kohderyhmä on heterogeeninen ja joukosta löytyy myös luku- ja kirjoitustaidottomia, joille asioiden hoitaminen muutoinkin on vaikeaa. Tulkkausta käytetään kunnassa jokaisessa instanssissa, joten määrät ovat suuria. Kotoutuja-asiakkaiden tulkkausta ei voi verrata esimerkiksi lääkärikäyntien käyttämättä jättämiseen.

Hallintolaissa säädetään, että viranomaisella on velvollisuus järjestää tulkkauspalveluita, jos henkilöllä ei ole riittävää kielitaitoa asian hoitamiseen. Tulkkauspalveluita tarvitsevat henkilöt tulevat olemaan eriarvoisessa asemassa, jos vain osalta peritään varattujen tulkkauspalveluiden käyttämättä jättämisestä maksua kotoutumislain nojalla, sillä kotoutumislakia sovelletaan maahanmuuttajiin vain maahan saapumiseen alkuvaiheessa.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että varattujen tulkkauspalveluiden käyttämättä jättämiseen liittyvät ohjaus- ja neuvontamateriaalit eri kielellä voidaan tuottaa keha-keskuksen toimesta. Tämän lisäksi maksun periminen lisää huomattavasti hallinnollisia kuluja kunnille. Kunnat joutuvat antamaan kirjallisen materiaalin lisäksi suullista ohjausta ja neuvontaa. Kunnat joutuvat perustamaan laskujärjestelmän erityisesti tähän tarkoitukseen. Lisäksi, koska laskun perimiseen liittyy viranomaisen harkinta ja henkilön antama selvitys, olisi luonnollista, että asiasta tehtäisiin viranomaispäätös ja asiakkaalla olisi mahdollisuus tehdä valitus tai toimittaa selvitystä. Tämä kaikki tulee lisäämään kuntien työmäärää ja mahdollisesti kustannuksia.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuen ikäraja nostettu 25 ikävuoteen vasta vuonna 2020, joten on mahdotonta sanoa, minkälaiset pidemmän aikavälin tulokset ikärajan nostolla on kokonaisuudessaan ollut. Ikärajan laskemisen todelliset kustannukset eivät myöskään ole tiedossa. Yksin maahan tulleilla alaikäisillä tukiverkosto koostuu pitkälti viranomaisista, eikä heillä ole perhettä ja muuta sukua käytettävissä. On tärkeää, että kotoutujanuoren tukiverkosto pysyy mahdollisimman pitkään samana eikä luottamusta tarvitse tarpeettomasti rakentaa uusiin työntekijöihin esimerkiksi sosiaalipalveluissa. Yksin maahan tulleiden lasten ja nuorten syrjäytymisriski on merkittävä, jolloin jälkihuollon tuki on erittäin tärkeää haavoittuvassa asemassa olevan nuoren tukemiseksi kohti hyvää aikuiselämää. Oikea-aikainen sekä riittävän tiivis ja pitkäaikainen tuki erityisen heikossa asemassa oleville lapsille ja nuorille säästää resursseja pitkällä aikavälillä.

Muutoksen myötä kuntien peruspalveluita, esimerkiksi nuoriso- ja vapaa-ajanpalveluita, joudutaan kehittämään kohderyhmän tarpeita vastaaviksi. Aikuistumisen tuki tällä hetkelläkin kohdennetaan erittäin haavoittuvassa asemassa olevien nuoriin ja tuen poistaminen lisäisi painetta muihin raskaisiin palveluihin, kuten aikuissosiaalityöhön, mielenterveyspalveluihin tai opiskelijahuollon palveluihin, ja kokonaistaloudellisesti arvioituna säästöt jäävät ennakoitua vähäisemmiksi.

Lopuksi, vuodesta 2025 alkaen kuntien vastuu kotoutumisesta kasvaa merkittävästi kotoutumislain ja työvoimapalveluiden uudistuksen myötä ja yllä mainitut leikkaukset tulevat vaikuttamaan kotoutumisen käytettävissä olevan rahoitukseen ja palveluiden kokonaisuuteen kunnissa.

Oulussa 16.4.2024

Ari Alatossava
vt. kaupunginjohtaja
Oulun kaupunki